

Transcript ProDemos Podcast aflevering 08 – Anita de Jong en Matthijs van Tuijl over de StemWijzer

00:00:03

[Vrouwenstem, Nienke Schuitemaker]: Hallo en welkom bij de ProDemos Podcast. Podcast van ProDemos, huis van democratie en rechtsstaat. ProDemos legt uit wat de spelregels zijn van de politiek en wat je zelf kunt doen om invloed uit te oefenen. In onze podcast gaan we in gesprek met mensen uit de politiek, wetenschap, rechtspraak, onderwijs en media, over allerlei onderwerpen die met democratie en rechtsstaat te maken hebben.

00:00:27

Marcel: En deze keer bespreken we de StemWijzer. Want wie zich op een stemkeuze oriënteert, denkt als snel aan een stemhulp, zoals de StemWijzer. En zo gek is dat niet: INO-research houdt jaarlijks het aantal zwevende kiezers bij, en bij de laatste paar Tweede Kamerverkiezingen ontstond steeds hetzelfde beeld: we zijn late beslissers. En in 2021 is dat niet anders. In december 2020 hadden van de 13 miljoen mensen nog 10 miljoen mensen hun keuze niet gemaakt. Dus welke rol kan de StemWijzer spelen in hun keuzeproces? En hoe wordt die StemWijzer eigenlijk ontwikkeld? Hoe hou je hem onpartijdig? Hoe blijft 'ie zorgvuldig? En wie beslist er eigenlijk welke stellingen er wel en niet in komen? Mijn naam is Marcel Bamberg en te gast zijn vandaag Anita de Jong, hoofd communicatie bij ProDemos en Matthijs van Tuijl, projectleider StemWijzer. Welkom beiden.

00:01:13

Anita en Matthijs: Dank je wel

00:01:13

Marcel: Even bij het begin beginnen. Anita en Matthijs, wat is jullie rol bij de StemWijzer?

00:01:17

Anita: Ik ben hoofd communicatie bij ProDemos en dat betekent dat ik vanuit die functie ook verantwoordelijk ben voor de communicatie over de StemWijzer. Dat houdt bijvoorbeeld in dat ik zorg dat er een leuke presentatie is, en dat alle persvragen en publieksvragen over de StemWijzer netjes worden beantwoord.

00:01:35

Marcel: Ja, Matthijs?

00:01:36

Matthijs: Ik ben projectleider en dat houdt zeker niet in dat ik alle beslissingen neem, want we hebben een fantastisch team van mensen die ofwel met de IT bezig zijn, of met de inhoud van de stellingen of de promotie daarvan. En daar mag ik allemaal een beetje overzicht over houden, zodat dat allemaal goed bij elkaar komt.

00:01:54

Marcel: Hoe ziet dat eruit? We zitten nu een beetje voor de verkiezingen, wanneer begint dit proces voor jullie?

00:02:00

Matthijs: Nou ja, volgens mij zijn we hier nu meer dan een jaar geleden mee begonnen. Dat begon eigenlijk in een zaaltje in Bonn denk ik, in Duitsland. We zijn nu heel intensief aan het samenwerken ook met de Duitse collega's van de Wahl-O-Mat, onze Duitse tegenhanger, om te kijken hoe we beter kunnen samenwerken om nog een betere tool te maken. Dus ik denk dat daar een beetje het begin ligt van de huidige StemWijzer.

00:02:26

Marcel: Denken jullie dat veel mensen doorhebben dat er zoveel tijd gaat zitten in de StemWijzer?

00:02:30

Anita: Nee, ik denk dat mensen dat heel erg onderschatten. Als je aan de buitenkant kijkt, zie je dertig stellingen en 'eens' 'oneens'. Mensen denken dat dat zo in elkaar geflanst wordt, maar er zit echt een enorm proces achter, alleen al aan ICT, aan nadenken over die stellingen en alles wat daar omheen zit. Dus er zit veel meer werk achter dan dat mensen aan de buitenkant zien, denk ik.

00:02:53

Marcel: Is dat altijd zo geweest? StemWijzer bestaat natuurlijk al een tijdje, dus er gaat ook best wel een traditie aan vooraf. Is het ooit begonnen met gewoon dertig stellingen bij elkaar gooien en maar kijken?

00:03:01

Matthijs: Volgens mij zelfs nog meer in het begin. Dat was in 1989, want zolang bestaat 'ie inmiddels. Ik was één jaar oud, dus zoveel heb ik er niet van meegekregen toen, maar volgens mij ging dat met een floppydisc in een magazine dat je dan kon kopen bij de magazineboer – die toen nog bestond. Dan ging je de StemWijzer halen, met als idee dat eigenlijk natuurlijk niemand die verkiezingsprogramma's leest. Dus dat je dat simpeler maakt en aan mensen laat zien: wat willen politieke partijen nu? Dat is het hele idee achter de StemWijzer: op een makkelijke, toegankelijke manier mensen te laten zien waar de verkiezingen over gaan.

00:03:44

Anita: Toen de StemWijzer begon was het eigenlijk een educatief middel, dus voor het onderwijs. Voor docenten maatschappijleer bijvoorbeeld, om aan hun leerlingen te laten zien: kijk dit zijn de verschillende politieke partijen die er zijn en dit is waar ze voor staan. Dus op die manier het verschil te laten zien. Zo is het eigenlijk begonnen en daarna is het ontwikkeld tot iets wat je in de boekwinkel kon halen als boekje, daarna als floppydisc en daarna als website. Maar die website heeft zich ook elke keer weer doorontwikkeld. Elke keer kijken we: wat kunnen we nog verbeteren aan de StemWijzer? En dat voeren we dan door.

00:04:12

Matthijs: Ja en ik denk dat dat proces ook steeds groter wordt. Mensen verwachten nu van ons dat dé StemWijzer, als die online staat, helemaal perfect is. Dat is er gewoon, dat is een begrip, en mensen verwachten gewoon dat dat er is. Maar er gaat zoveel aan vooraf. Het is eigenlijk een redelijk klein team waar we het mee maken, maar mensen verwachten wel dat het honderd procent goed is, dat het stabiel online staat en daar gaat best veel achter zitten. We zijn geen Facebook of Google die dat met een enorme IT onderhoudt; het is best wel een klein team.

ProDemos

00:04:48

Marcel: Dus zoals je Google hebt en ‘even googelen’, is de StemWijzer inmiddels ook een term geworden die is ingeburgerd en echt vastzit aan de verkiezingen. Ik kan me voorstellen dat dat best wel druk oplevert. Jullie zeggen nu dat jullie een jaar geleden hier al mee zijn begonnen. Er is eens per jaar een verkiezing, dan ben je dus constant bezig met het maken van een StemWijzer.

00:05:07

Anita: Ja, dat klopt best wel ja, dat is een *on going process*.

00:05:10

Marcel: Want tijdens de Tweede Kamerverkiezingen gaat het over de Tweede Kamer partijen, maar de StemWijzer wordt ook gemaakt als het gaat om heel andere verkiezingen. Hoe zit dat bijvoorbeeld bij Gemeenteraadsverkiezingen of Provinciale Statenverkiezingen?

00:05:23

Matthijs: Dan maken we ze in opdracht. Dat is waarmee we de landelijke StemWijzer betalen. Voor de Gemeenteraadsverkiezingen en de Provinciale Statenverkiezingen maken we ze in opdracht voor gemeenten en provincies. En ook daar zijn we nog steeds de meest gebruikte kishulp die er is, dus dat is hartstikke mooi. Bij de afgelopen Gemeenteraadsverkiezingen hadden we voor ongeveer vijftig gemeenten een StemWijzer gemaakt en voor rond de acht tot tien provincies – dus dat is een behoorlijk aantal, bij de Provinciale Statenverkiezingen. Dus dat doen we op die manier. En dan gaan we ook dat hele proces door, van al die politieke partijen ophalen wat ze vinden en daar stellingen voor maken. Dat is iedere keer een prachtige uitdaging, maar ook een geweldig resultaat als het helemaal af is.

00:06:10

Marcel: Ja precies, het is een beetje een race tegen de klok, kan ik me voorstellen.

00:06:13

Matthijs: Ja, zo kun je het wel noemen. En zeker ook in de periode vlak voor het online gaan, als je dan toch nog een paar foutjes ziet, of je denkt ‘oeh, hoe werkt dit uit?’ of ‘hoe hebben de partijen geantwoord?’ of ‘kan ik wel een goede selectie maken van stellingen?’. Want er staan niet zomaar dertig stellingen met antwoorden van politieke partijen.

00:06:31

Marcel: Maar wees eens eerlijk, is het dan wel leuk om een StemWijzer te maken?

00:06:35

Anita: Het is fantastisch om een StemWijzer te maken. Ja, het is echt super interessant. Ik ben Neerlandica, dus alleen al het spelen met de taal. Hoe formuleer je een goede stelling, zodat ‘ie voor iedereen begrijpelijk is, maar ook het onderscheid tussen partijen duidelijk maakt? Welke woorden gebruik je wel en niet?

00:06:54

Marcel: Hoe belangrijk is dat voor een StemWijzer?

00:06:55

Anita: Ontzettend belangrijk! Als je een stelling maakt die mensen niet begrijpen, dan geven ze een verkeerd antwoord, dan geven ze het antwoord waar ze het eigenlijk niet mee eens zijn en dan komen ze bij de verkeerde partij uit. Dus je moet echt zorgen dat die stelling gewoon klopt, duidelijk

ProDemos

is, geen moeilijke woorden... En dat is supermoeilijk, want in de politiek worden superveel moeilijke woorden gebruikt. Dus aan ons de taak om dat zo op te schrijven dat het wel begrijpelijk is voor alle mensen in Nederland. Alleen dat spel is al fascinerend. En dan heb je nog de hele politieke component van 'wat gaan die partijen invullen?', 'klopt het met hun programma?', en het overleg met hen. Dat is allemaal superinteressant.

00:07:33

Marcel: Je zei al in de tijd van de floppydisc, was het doel educatief, misschien wel voor in de klas. Uitleggen van: dit zijn de partijen en zo denken ze over bepaalde dingen. Misschien was het nog helemaal niet het doel om heel Nederland die floppydisc te laten kopen en de test te laten doen, met de uitslag, een soort stemadvies. Is dat doel door de jaren heen veranderd?

00:07:54

Anita: We merkten dat er behoefte is aan zo'n tool, dus we zien gewoon dat er steeds meer gebruik van wordt gemaakt. En dat mensen er echt op zitten te wachten. We krijgen nu al op Twitter vragen van 'wanneer komt 'ie?', 'waar blijft 'ie?', 'er komen verkiezingen aan, waar is de StemWijzer?'. Hij hoort er gewoon te zijn, ofzo, bij verkiezingen. Het is aan ons de taak dat het een goede StemWijzer is.

00:08:14

Matthijs: Je hebt er ook verschillende groepen mensen in. Sommigen gebruiken hem écht om te kijken: 'ik heb geen idee wat ik moet stemmen, welke partij staat het dichtst bij me?'. Maar je hebt ook heel veel mensen die het gewoon leuk vinden om dat te doen. Hij komt weer uit, dan ga je hem weer doordoen, doorvoeren en je gaat het misschien nog een keer proberen, dus daar zit een...

00:08:35

Marcel: Nog een keer proberen om bij de juiste partij uit te komen?

00:08:36

Matthijs: Ja zeker, absoluut, maar ook om te checken. Ik heb een bepaald beeld, ik sta voor partij X of voor partij Z, maar komt 'ie er ook ongeveer bij de top drie of top vijf uit? Of niet, en moet ik dan toch weer gaan nadenken? Dat willen we ook: mensen laten nadenken. We zeggen ook nooit 'er staat geen partij op 1 of 2': er komt een aantal partijen uit die het dichtst bij jou staan. Het is geen advies, het is een hulpmiddel om je te laten nadenken over waar die partijen voor staan. En ga ook vooral verder nadenken, ga dan misschien in die programma's duiken, op die onderwerpen waarvan jij denkt 'hey, waar gaat dat over?'. Klik even door, want dan kun je ook nog vergelijken. Dat is wat we willen, dat is ook waar we als ProDemos voor staan: mensen informeren en ze laten zien hoe ze zelf ook invloed kunnen uitoefenen.

00:09:25

Marcel: Is dat ook het grootste misverstand wat er bestaat over de StemWijzer? Dat je gewoon die test moet doen één dag van tevoren, dan komt er een partij uit en dat moet je stemmen.

00:09:31

Anita: Nou, ik geloof dus niet dat mensen dat echt doen, mag ik hopen ook van niet, want waarom zou je je stemkeuze laten afhangen van een testje met dertig vragen? Niet handig. Maar voor veel mensen is het wel het startpunt van 'ik moet nu nadenken over op welke partij moet ik stemmen?'. Dan beginnen ze vaak met de StemWijzer en dat geeft een eerste richting, een eerste indicatie van de partijen waar ze de meeste overeenkomst mee hebben. En daar ga je verder op zoeken. Dan ga je inderdaad verkiezingsprogramma's lezen, je kijkt naar de debatten, je kijkt op de website van die

ProDemos

politieke partijen en op die manier beslis je dan voor welke partij je echt gaat. We zien ook wel dat op verkiezingsdag het gebruik van de StemWijzer nog heel hoog is, dus dat zijn echt de *last-minute* mensen die nog denken ‘oh shit, ik moet nog stemmen, wat ga ik nu doen?’. Eigenlijk zou ik liever zien dat ze dat twee dagen eerder doen, zodat ze nog even iets meer kunnen nadenken over voor wat ze gaan stemmen.

00:10:24

Marcel: Moet je dan ook niet een pop-up in beeld brengen van ‘ja dit is niet genoeg’

00:10:25

Anita: Ja, ‘je bent nu te laat’.

00:10:29

Matthijs: Op heel veel verschillende andere manieren doen we daar natuurlijk heel veel daaraan. Met al onze andere programma’s bij ProDemos, maar bijvoorbeeld ook nu weer met de aankomende StemWijzer. We richten de tool ook zo in dat je ook meer informatie kunt ophalen. Dat is altijd waar we voor staan. Maar het blijft uiteindelijk de persoonlijke keuze van iemand hoe je gaat stemmen. Of je de persoon leuk vindt, of je voor de inhoud gaat, of je denkt van ‘die partij heb ik altijd op gestemd’ of ‘dat is waar mijn ouders op stemmen’. Dat zijn altijd keuzes. Het is eigenlijk persoonlijke overweging. Maar wij zeggen altijd ‘kijk verder dan alleen de StemWijzer’. Wij vinden het een fantastische tool, we staan erachter en we denken er heel erg over na, maar kijk ook verder dan dat.

00:11:11

Marcel: Ik wil het met jullie hebben over hoe die StemWijzer gemaakt wordt. Er zijn miljoenen mensen die de website bezoeken, alle vragen beantwoorden en daar een antwoord uitkrijgen. En op basis daarvan, samen met al het onderzoek dat ze doen, gaan ze uiteindelijk naar het stemhokje. En misschien negeren ze wel wat er uit de StemWijzer komt, misschien denken ze wel ‘oh dit sterkt juist aan wat ik al dacht’. Maar er gaat dus een jaar aan werk aan vooraf en ik vraag me heel erg af: hoe werkt dat? Waar gaat de meeste tijd in zitten? Ga je op basis van partijprogramma’s aan het werk? Nou dat kan eigenlijk niet, want een jaar van tevoren liggen die programma’s er vaak nog helemaal niet. Ga je op basis van thema’s die je zelf beslist dat doen? Daar zit ook een bepaalde sturing in. Doe je onderzoek bij kiezers? Hoe moet ik dat voor me zien?

00:11:56

Matthijs: Het grootste deel waar je het verst van tevoren mee begint is het IT gedeelte: de website moet goed staan. Maar ook wat de kiezer, wat de gebruiker helemaal niet gaat zien: de *backend*, waar wij uiteindelijk alles gaan invoeren. En natuurlijk nadenken over je methodes. En dat is precies ook waar je het over hebt. Dus dat hele IT-gedeelte wat we nu helemaal opnieuw hebben opgezet, dat is echt wel een lang proces. Maar we zijn juist ook aan het nadenken over die verschillende methodes waarop we dingen doen. Want wat we eigenlijk willen is dat het zo min mogelijk uitmaakt of jij stellingen selecteert, of dat Anita dat doet, of dat ik dat doe of dat anderen dat doen. Het gaat erom dat je zoveel mogelijk naar een objectieve maatstaf toegaat. Dat is nooit helemaal honderd procent mogelijk, dat zien we ook, daarom zijn we ook met een aantal mensen aan het werk en aan het checken. Maar je probeert bijvoorbeeld te kijken naar als je stellingen selecteert, ik noem maar een voorbeeld: hoeveel komt dat voor in verkiezingsprogramma’s? Hoeveel geld gaat er naartoe? Ook op basis van onderzoek, van verschillende onderzoeksbureaus: wat vinden mensen het meest belangrijke thema tijdens de verkiezingen? Daar hang je een gewicht aan en dan zeg je op basis van daarvan: die thema’s moet wat meer terug gaan komen in de StemWijzer. Dus dat is wat we nu heel erg doorvoeren. Maar we willen ook een mooie mix in linksgeoriënteerde stellingen en rechtsgeoriënteerde stellingen, want je wil niet dat het alleen maar het zo geformuleerd is dat

iemand die links is alles met oneens moet beantwoorden, of andersom. Zo wil je er ook mee omgaan. In een aantal stappen ga je er dan naar kijken. Je zorgt dat je een bepaald evenwicht kunt vinden en je bepaalt hoe je die stellingen überhaupt al selecteert. En aan de voorkant kijken we samen met taalwetenschappers ook heel erg naar hoe je die stellingen formuleert. We hebben hier natuurlijk mensen die daar verstand van hebben – ik niet, maar anderen gelukkig wel, zoals Anita – die echt kunnen kijken naar hoe stellingen geformuleerd moeten worden. Maar we kijken ook met taalwetenschappers wat voor invloed het heeft. Er is ook onderzoek gedaan naar wat voor invloed het heeft als ik bepaalde zinnen op bepaalde manieren opschrijf. Dat kan invloed hebben op hoe mensen antwoorden. Dus daar kijk je naar. En we hebben met een politicoloog meegekeken, naar als je het over termen hebt, welke termen je wel of niet gebruikt: wat ligt meer beladen, wat ligt minder beladen? Dat zijn allemaal elementen waar je naar kijkt, om te zorgen dat die externe beïnvloeding zo min mogelijk is, en dus ook vanuit ons, hoe wij het doen. En dat je een zo goed mogelijke StemWijzer krijgt.

00:14:27

Marcel: Je noemt al een paar factoren over... Er moeten dus uiteindelijk dertig stellingen bij elkaar komen, die gaan erin. Daar wil je dan een evenwichtig beeld van hebben en ook genoeg contrasttussen de partijen, zodat je bij een partij uit kunt komen die genoeg afwijkt van andere partijen. Maar begin je dan bijvoorbeeld met een overleg: we gaan met z'n vieren aan tafel zitten en we schrijven allemaal de onderwerpen op die sowieso in de StemWijzer moeten voorkomen? Of kijk je naar die van de vorige keer? Of kijk je naar de partijprogramma's van vorige keer? Of bepaalde partijbeginselen? Want voordat je die stellingen hebt, moet je natuurlijk wel een keuze maken in de onderwerpen die voorbij gaan komen.

00:15:02

Matthijs: Nou, dat hoeft niet per se, want we beginnen pas met het formuleren van de stellingen wanneer we echt de partijprogramma's hebben, want die vormen een belangrijke basis. We zeggen altijd: we zijn niet aan het *agendasetten*, dat is niet onze taak. Wij kijken wat het debat is en daar geven we de stellingen in weer. Eigenlijk zouden er geen stellingen in moeten staan waarvan je zegt: ja, waar komt dit vandaan? Dit moet wel ergens vandaan komen, het is niet omdat we het zelf verzonnen hebben, maar meestal omdat de politieke partijen het aangeven. Óf, dat doen we ook, met behulp van ons kiezerspanel. We hebben een kiezerspanel, dat waren in totaal tachtig mensen, geloof ik – zeg ik even uit mijn hoofd – en die hebben we ook gevraagd: wat vind jij nou dat er belangrijk is en wat zou er terug moeten komen in de StemWijzer?

00:15:47

Marcel: Dus de StemWijzer is democratisch, wat dat betreft?

00:15:51

Matthijs: Gedeeltelijk.

00:15:52

Marcel: Nee maar, ik vraag het ook omdat het uiteindelijk best wel veel invloed heeft op bijvoorbeeld debatten die worden gevoerd. Héél veel debatleiders en organisatoren van debatten die kijken naar de StemWijzer en die denken: ja, als we deze vijf stellingen nemen, dan weten we dat ze goed zijn doordacht en dan weten we ook alvast wat de partijen ongeveer gaan zeggen, dus dan baseren we het debat even hierop. Dat betekent dat de keuzes die je maakt voor welke stellingen in de StemWijzer terecht komen ook best wel bepalend gaan zijn voor debatten die kandidaat-Kamerleden gaan hebben, en ook voor bepaalde toezeggingen die ze erin gaan doen. Dus wat dat betreft, of je het wil of niet, ben je misschien best wel sturend ook.

00:16:31

Anita: Des te belangrijker dat we goed nadenken over welke stellingen we gebruiken. En dat proces begon ergens oktober, november. Op het moment dat de eerste verkiezingsprogramma's verschijnen, gaan wij daar goed in lezen en kijken: welke onderwerpen willen die politieke partijen nou naar voren brengen? Dat hebben we getoetst met het kiezerspanel, die inderdaad ook hebben aangegeven van nou, dit zijn onderwerpen die voor ons belangrijk zijn, en dat leg je bij elkaar en op basis daarvan ga je een heel lange lijst met stellingen maken – het waren er nu iets van negentig ofzo, die we hebben voorgelegd aan de politieke partijen. En dan geven de politieke partijen aan eens, oneens of geen van beide en dan ga je kijken: welke stellingen maken een goed verschil tussen die partijen? Dat is het proces dat je doorloopt en waarbij je dus uiteindelijk op die dertig stellingen uitkomt die de definitieve StemWijzer vormen. Dus je probeert wel op zoveel mogelijk momenten daar met goede argumenten naar te kijken: welke stellingen moeten het worden?

00:17:32

Marcel: Ja. En je had het net al over bepaalde termen die misschien al een bepaalde kant op kunnen wijzen. Kun je daar voorbeelden van noemen?

00:17:39

Matthijs: Ja, ik kan me de megastal nog wel herinneren. Dat is niet deze verkiezing, maar een aantal jaar geleden. Er zijn een aantal van die termen, die gebruik je heel erg onbewust, maar dan merk je dat dat voortkomt omdat dat in het politieke debat ineens de term is geworden waarop mensen het benadrukken. Maar dat heeft ook een bepaalde vorm: een megastal heeft een .. foutieve term.

00:18:02

Marcel: Een negatieve lading.

00:18:03

Matthijs: Ja, negatieve lading. En sommige partijen zeggen dan: ja, hallo! Dan gebruik je dat, maar dan zeggen mensen al heel snel 'oneens' op die stelling, of juist eens, ligt maar net hoe je het formuleert. Maar dat kan sturen. Dan denk je soms: ja, daar heb je wel een punt. Dat is ook precies wat wij besproken hebben met de taalwetenschappers waar we mee samenwerken, vanuit de Universiteit van Utrecht en Tilburg. We hebben dus ook onderzoek gedaan naar dit soort elementen daarvan en dan moet je dus ook goed kijken van, als dat zo is.. Het gaat ons niet zozeer om de term, het gaat ons erom: is het sturend of niet? En wat voor invloed heeft het op mensen die de StemWijzer invullen? En dan moet je dat soms aanpassen, want wij willen zoveel mogelijk die sturing eruit halen. Dus dan gebruik je een iets andere term, dan schrijf je het iets anders op.

00:18:50

Marcel: Hoe vertaal je megastal naar iets objectiefs?

00:18:51

Anita: Ja, die was echt verschrikkelijk. Die is niet te doen.

00:18:54

Marcel: Die is eruit gehaald?

00:18:55

Anita: Ja, nee... De neutrale objectieve term voor megastal dat was echt onmogelijk.

ProDemos

00:19:01

Marcel: Een stal met zoveel vierkante meter...

00:19:02

Anita: Ja met zoveel duizend vierkante meter en zoveel koeien daarop.

00:19:03

Matthijs: Ja die was verschrikkelijk.

00:19:05

Anita: Ja, nee. Maar dan loop je dus echt tegen een probleem dat een bepaald woord zó ingeburgerd is geraakt in het politieke discours, dat je daar eigenlijk niet omheen kan. Als je dan een neutrale term of een objectieve beschrijving daarbij wil maken, dan kom je niet goed uit. Dat is echt wel een ingewikkeld spelletje wat je dan zit te doen.

00:19:26

Marcel: Een ander voorbeeld dat vaak wordt genoemd is bijvoorbeeld kansarme migrant. Of de politieke islam. Dat zijn ook subjectieve termen eigenlijk al.

00:19:35

Anita: Ja, kopvoddentaks, hoofddoekjesbelasting, dat was ook heel moeilijk.

00:19:40

Matthijs: Die heeft wel in de StemWijzer gestaan dan, of niet?

00:19:43

Anita: Nee, die hebben we er wel uitgehaald voordat...

00:19:43

Matthijs: Oh, heeft er niet ingestaan, nee, dat klopt. Nee maar dat zijn heel lastige dingen. Maar dan probeer je toch, dat is sowieso al de kunst, hè, in zo'n stelling. Het moet geen dubbele lading hebben, er moeten geen argumenten in de stelling zelf bij staan. We doen niet: je doet dit, omdat dit en dat, nee, de 'omdat' is aan de partij om in te vullen. Dat zijn allemaal van die elementjes. Het liefst wil je natuurlijk een stelling hebben – als het zo makkelijk kon – van acht woorden, dat is de stelling, zonder komma, met een hoofdletter aan het begin en een punt aan het einde. En zonder moeilijke woorden. Maar dat is een utopie. Dat gaat je nooit lukken, omdat er zoveel dingen instaan waarvan je denkt: ah, dat moet je dan net wat anders opschrijven. En soms moet je ook iets preciezer zijn in hoe je het opschrijft, om te voorkomen dat alle partijen ineens vóór zijn. Dan moet je het net iets specifieker maken, want het kan wel een heel belangrijk thema zijn en anders ben je je thema kwijt.

00:20: 38

Anita: Ja we hebben dat nu bijvoorbeeld met een stelling over het minimumloon, het minimumjeugdloon is dat toch?

00:20:47

Matthijs: Het algemeen minimumloon ja

00:20: 48

Anita: Als je zegt: het algemeen minimumloon moet omhoog, dan zijn alle partijen nu voor, dus dan is 'ie niet onderscheidend, maar nu hebben we hem geformuleerd met: het algemeen minimum

jeugdloon moet veertien euro worden, en dan zie je een verschil tussen partijen die zeggen ‘ja, het moet wel hoger worden, maar niet veertien euro, dat vinden we teveel’ en er zijn partijen die zeggen ‘ja veertien euro prima’. En dan maak je dus op die manier de stelling zo specifiek en zo scherp dat je wel het verschil tussen partijen maakt.

00:21:11

Marcel: En dan ben ik partij X en ik val daar net buiten, want ik heb in mijn programma staan 13,75, maar ik ben er wel ontzettend progressief op, dus ik word ontzettend kwaad. Want ik zeg: ja, onze alv heeft toevallig dit besloten, maar jullie bepalen met jullie StemWijzer dat wij dan ineens bij de lui zitten die het niet willen. Hoe ga je daarmee om?

00:21:32

Matthijs: Partijen mogen in eerste instantie zelf de antwoorden invullen, dus wij zetten het open en de partijen vullen hun antwoorden in. Dan gaan we dat checken, met de verkiezingsprogramma's. Ik weet dat er nergens 13,75 staat, want als je er zo dicht tegenaan zit dat ‘eens’ nog wel een goed antwoord is. Maar als partijen aangeven, dat is nu bij deze stelling het geval: ‘we willen met tien procent verhogen’, dan zit je op elf euro. En niet op veertien. Daar zit best wel een gat tussen. En als je het echt zo duidelijk hebt staan, dan kan je antwoord niet ‘eens’ zijn. Maar je kan dan wel zeggen dat je voor een verhoging van het minimumloon bent. Dan kun je wel voor een ‘geen van beide’ antwoord gaan. Dat gaat dan in overleg met de politieke partijen.

00:22:11

Marcel: En kunnen jullie ook zien hoe vaak een StemWijzer invuller doorklikt naar ‘wat is het antwoord van alle partijen’? Want daar hoop je dan als partij op.

00:22:20

Matthijs: Ja het gebeurt wel, maar uiteindelijk weet je niet welke reden iemand heeft om te kiezen voor een antwoord. Je probeert dat zoveel mogelijk te voorkomen. Dit is wel een uitzondering die erin staat, maar dat zijn wel... Bijvoorbeeld het minimumloon, maar ook de kinderopvang. Het zijn wel oplossingen die aangedragen worden voor het huidige toeslagenstelsel. En het is heel moeilijk – misschien een klein brugje, maar het is heel moeilijk om nu een stelling te vinden die heel goed werkt als het gaat om het toeslagenstelsel, want dat bestaat gewoon uit een aantal elementen. Daarom hebben we wel gedacht: we willen wel iets over het minimumloon, we willen wel iets over kinderopvang. Want anders heb je eigenlijk niks over dé reden waarom het huidige kabinet is gevallen. Daar proberen we wel scherp op te zijn, maar eigenlijk wil je dit soort dingen zoveel mogelijk voorkomen. Je wil eigenlijk een heel korte, duidelijke stelling in goede termen neerzetten.

00:23:19

Marcel: Komt het wel eens voor dat jullie antwoorden krijgen op de stellingen die je hebt toegestuurd naar de partijen waarvan je denkt: ja, oké... Dit is een antwoord, maar het klopt niet met het partijprogramma dat je hebt geschreven, dit is gewoon niet waar. Je bent gewoon aan het liegen.

00:23:32

Matthijs: Liegen is een groot woord, maar tuurlijk, het komt voor dat je bij politieke partijen ziet. Soms is dat heel onbewust en soms moet je ook constateren, vanuit StemWijzer bezien hè, misschien hebben we deze stelling niet zo lekker geformuleerd. Dat zie je natuurlijk ook. Dan snap je best dat ze dit en dit antwoorden, zo eerlijk moet je ook zijn en dat je dat durft toe te geven. En een andere keer zie je inderdaad ook dat een partijprogramma, van ja ‘jongens, jullie zijn hier toch eigenlijk gewoon voor?’ of ‘jullie zijn hier toch eigenlijk tegen?’. Dan ga je het gesprek aan met de partijen. En heel

ProDemos

vaak is dat gewoon dat ze zeggen 'oh ja, niet goed gezien' of 'we zullen dat zo en zo doen' en dan is het opgelost.

00:24:11

Marcel: Geen kwade wil?

00:24:12

Matthijs: Nee over het algemeen niet. Ik heb niet dat idee eigenlijk.

00:24:16

Marcel: Wat is de spannendste stelling van deze StemWijzer?

00:24:18

Matthijs: Ja nee, ik weet niet of het zozeer spannend is.. Wat je natuurlijk probeert is dat je de juiste mix probeert te vinden op al die onderwerpen. Ik weet niet zozeer of er echt een spannendste stelling tussen zit. Ik kan het niet zo snel bedenken.

00:24:34

Marcel: Ik kan me ook voorstellen, daar hebben we het net over gehad, bepaalde termen hebben een bepaalde politieke lading. Tegelijkertijd is er in de maatschappij natuurlijk heel veel discussie over soms hoe we tien jaar geleden mensen noemden. Nu is er bijvoorbeeld discussie over, binnen bepaalde groeperingen, vrouwen: kunnen we die ook mensen die menstrueren noemen? Zijn jullie hier heel bewust mee bezig? Dat je daar ook al in de StemWijzer rekening mee houdt?

00:25:05

Anita: Nou volgens mij speelt gender in de StemWijzer niet zo'n rol in de formuleringen, omdat het vaak formuleringen zijn van de overheid moet dit of dat, of de belasting moet omhoog. Dat is allemaal vrij genderneutraal. Er zit geen hij/zij in de StemWijzer, dus daarmee omzeilen we het behoorlijk denk ik.

00:25:23

Marcel: Oké. Wie draagt nou uiteindelijk de verantwoordelijkheid, stel nou dat er iets misgaat?

00:25:27

Anita: De baas van ProDemos.

00:25:30

Matthijs: Ja de directie is altijd nauw betrokken bij... Het is natuurlijk een heel belangrijk product dat we uiteindelijk hebben. De vorige Tweede Kamerverkiezingen: 6,8 miljoen gebruikers. Dus daar doen we heel veel aan en we zijn er ook met z'n allen bij betrokken, tot aan de directie. Dat is ook hartstikke fijn, want dan kun je ook goed snel schakelen als de dingen niet zo lekker gaan.

00:25:52

Marcel: En hoe zorg je dan dat het altijd onpartijdig en helemaal zorgvuldig gebeurt? Wat is daarin de grootste uitdaging? Laat ik het zo vragen.

00:26:00

Matthijs: Nou ja, de stappen doorlopen, zoals je ze van tevoren met z'n allen hebt afgesproken. Dus echt gaan kijken, we hebben een paar manieren waarop we die stellingen gaan maken, dan zeg je met z'n allen van tevoren: we hebben gekeken naar onderzoek: dit zijn de belangrijkste thema's.

Kiezerspanel geeft thema's aan, daar koppel je waardes aan. Dan zeg je: dit zijn grote onderwerpen, kleine en minder grote onderwerpen. Je probeert je balans in links-rechts al van tevoren in die stellingen te hebben. Als je eenmaal gaat selecteren, kun je gaan selecteren op de verschillende thema's, op de links-rechts balans in die thema's, op de verschillen tussen die politieke partijen, want je wil uiteindelijk verschillen hebben tussen die politieke partijen. En dan zie je dus dat uiteindelijk, doordat je van tevoren die afspraak hebt gemaakt, er niet die persoonlijke invloed in zit van 'oh ik vind deze stelling leuk, dus die gaat erin', want dat wil je niet. Daarnaast heb je natuurlijk verschillende mensen die aan het kijken zijn naar die stellingen: naar de formuleringen – volgens mij hebben er iets van tien mensen meegekeken naar de formuleringen van de stellingen, waaronder externe wetenschappers. Dus op die manier probeer je al heel erg te voorkomen dat het gaat om Pietje of Jantje of Marietje die een persoonlijke invloed heeft op de stellingen of de selectie daarvan. Dus je zit echt met heel veel verschillende ogen en met een proces waarin je van tevoren afspraken hebt gemaakt, zit je te kijken naar die stellingen.

00:27:27

Anita: Ja ik denk echt dat de kracht ook zit in dat je het met een team doet, met verschillende mensen die vanuit verschillende perspectieven naar die stellingen kijken. Dus vanuit de taalwetenschap, vanuit politicologie, vanuit ervaring met StemWijzers maken... Met al die verschillende mensen kijken we ernaar en met elkaar maken we een goede StemWijzer. Ik denk dat daar ook erg die kracht inzit, van deze StemWijzer, dat 'ie echt met zoveel mensen is gemaakt.

00:27:51

Marcel: Ja, maar toen de Anita's, Mattijzen en Marcells in 1989 een floppydisc gingen kopen bij de boekhandel, toen was er nog niet heel veel kritiek, want het was nieuw en leuk en spannend en te gek dat het kan. En nu zijn er bijna zeven miljoen mensen, misschien deze keer wel nog wel meer mensen, die gebruik gaan maken van die StemWijzer. Je ziet het op Twitter al gelijk voorbij komen: gelijk kritiek, want Pietje komt niet uit bij de partij die 'ie wilde en dingetje had een stelling verwacht die er niet in kwam en dit onderwerp is niet goed belicht...

00:28:23

Anita: Ja die webcare wordt ook steeds belangrijker, dat is echt wel de afgelopen jaren explosief toegenomen natuurlijk. Kijk mensen konden altijd al reageren: je kon altijd ons een brief sturen of een mailtje, dat gebeurt ook heel veel. Maar wat we ook merken is dat we gebeld worden, we worden heel veel via social media aangesproken op inderdaad 'waarom zit dit onderwerp er niet in?', 'hoe kan je deze stelling zo formuleren?' of 'nou, ik kom bij een partij uit die klopt echt niet bij mijn politieke voorkeur'. Maar wat wij proberen is gewoon goed uitleggen: hoe werkt het en hoe kan het nou voorkomen dat je op een andere partij uitkomt dan je had verwacht. Dat proberen we allemaal netjes af te handelen, dat is best wel een taak in verkiezingstijd.

00:28:59

Matthijs: Maar wat je ook wel probeert, als het gaat om die verschillen tussen die partijen, is dat je natuurlijk wil dat je bijvoorbeeld een SP en een PvdA dichter bij elkaar staan dan een PvdA en een VVD. Dus dan zit je ook te kijken naar dat spectrum van partijen. Dan voorkom je ook al, ook al heb je dan dertig stellingen, want je kunt natuurlijk zestig of tachtig andere stellingen verzinnen, dat wanneer je normaliter uit zou komen bij die ene partij, dat dat nu niet heel veel anders is, in ieder geval in verhouding tot de partijen die normaal daar omheen zouden staan, wat je dan zou verwachten. Dus dat is ook wel even een check die je nog hebt. Maar ik ben het helemaal met Anita eens: we zijn hartstikke blij met al die fantastische mensen bij onze afdeling communicatie die niet alleen maar vanuit het communicatievak, maar ook vanuit hun enorme interesse voor democratie die vragen ook proberen te beantwoorden. Dus dat is ook fantastisch om te zien, dat doen we ook

ProDemos

met elkaar. En dat proberen we zo goed mogelijk. En soms zit er heel terechte kritiek bij, en dat moeten we ook gewoon constateren. Dan zeg je gewoon: ja oké, wij maken ook fouten.

00:30:05

Marcel: Volgende keer beter.

00:30:05

Matthijs: Ja.

00:30:05

Anita: Ja.

00:30:06

Marcel: Ja.

00:30:07

Anita: Ja we hebben ook wel eens gehad dat er op Twitter dat ze zeiden: ‘dat antwoord van die partij klopt helemaal niet’. En dat wij gingen kijken en dat we daar zagen: ja inderdaad, het is er op een of andere manier doorheen geglipt, dat klopt niet. Dan ga je terug naar die partij en in overleg gegaan en de StemWijzer – nou dat antwoord van die partij aangepast in de StemWijzer. En ook fundamentele kritiek op hoe we hem maken enzo. Daar doen we wel wat mee, in de doorontwikkeling. Dat we denken van: we hebben toen zó veel opmerken gehad over een bepaald onderwerp; we gaan nu zorgen dat we zeker weten dat die er wel in zit ofzo. Op die manier luisteren we ook echt wel naar wat er aan kritiek op ons af komt. Het is niet alleen uitleggen waarom het zo is, maar ook echt wel kijken wat we ermee kunnen.

00:30:44

Marcel: En nou hebben we recentelijk meegemaakt dat bijvoorbeeld de leider van Forum opstapte, toch weer terugkwam. Daarmee kan ook inhoudelijk het een en ander veranderd zijn. De leider van de Partij van de Arbeid is opgestapt, daar is dan een nieuw persoon die ineens de leiding heeft. Het kan zomaar voorkomen dat het hele bestuur of een hele commissie die een partijprogramma schrijft verandert. Of de leden die bepalen: nou dit partijprogramma gaan we toch een maand van tevoren nog eens aanpassen. Hoe ga je daar mee om, als StemWijzer? Want op een gegeven moment heb je gewoon de antwoorden gekregen: dit staat er in.

00:31:16

Matthijs: Ja, maar dit zijn heel legitieme redenen. We hebben heel kort voor het lanceren van de StemWijzer, ik weet niet exact wanneer deze podcast online gaat, hebben we nog de partijcongressen gehad van een aantal partijen. En ik weet bijvoorbeeld, CDA bijvoorbeeld, hebben best nog wat dingen aangepast. Ook omdat ze bijvoorbeeld een nieuwe leider hebben.

00:31:37

Marcel: Zit jij daar dan met zenuwen naar te kijken? Ik hoop het toch niet.

00:31:39

Matthijs: Oh nee hoor. Nee maar dit zijn wel heel legitieme redenen, dus dat is wel zeg maar het punt dat als zij terug komen en dan zeggen ‘hey stelling zeven, we hadden eens, maar je kan nu zien in ons definitieve partijprogramma dat het toch echt oneens is geworden. Dat is natuurlijk prima, dan passen we dat ook aan. Daar gaat het ook om. Er zullen ook dingen tussen staan die niet in het partijprogramma staan. Dan moet je ook meer kijken naar de toelichting die is geschreven of kijken

naar hoe er is gestemd in het verleden. Maar partijen kunnen ook zeggen: ‘ja oké, we hebben misschien de afgelopen vier jaar dit gevonden, maar we zaten in de coalitie: nu gaan we dat wijzigen’. Ja dat mag. Dat is niet aan ons, om te zeggen: ‘je moet precies invullen wat je de afgelopen vier jaar hebt gedaan’. Dat is natuurlijk niet hoe het werkt. Partijen kunnen zeggen: we doen het nu anders. En dan is het aan de partij om in de debatten uit te leggen

00:32:37

Marcel: En wat doe je als een partij zegt: ‘ik doe niet mee’? Of zoals in het verleden GeenPeil, die zeiden: ‘ja, vul maar wat in, want we bepalen later wel.’

00:32:41

Anita: Ja, wat wilden die? Alles op geen van beide, wilden ze volgens mij.

00:32:43

Matthijs: Ja, uiteindelijk wel.

00:32:44

Anita: Dat was ook een slecht verhaal, ja.

00:32:47

Marcel: Want hoe hebben jullie dat uiteindelijk opgelost met GeenPeil?

00:32:50

Matthijs: Zij hebben zich uiteindelijk zelf teruggetrokken uit de StemWijzer.

00:32:53

Marcel: Ze zaten er toen niet in?

00:32:54

Matthijs: Nee, maar ze mochten wel, hè. Want wat wij altijd willen is dat alle politieke partijen die deelnemen – we zijn de enige die dat doen hè – alle politieke partijen die deelnemen aan verkiezingen mogen een plek krijgen in de StemWijzer. Die behandelen we op dezelfde manier, die nemen we mee, we gaan programma’s lezen, we kijken naar stellingen. En tot het moment dat we zien dat ze niet deelnemen doen ze mee in dat proces. Maar een partij die zegt van: ‘We laten alles over aan de kiezer op dat moment’, dat is heel lastig om mee te nemen in de StemWijzer. Uiteindelijk is het een tool die bedoeld is voor partijen om keuzes te maken, om die voor te leggen aan de gebruikers. En als jij dat niet doet als politieke partij, dat is natuurlijk je goed recht, daar gaan wij niet over, maar dan werkt de tool niet zo goed voor die partij. Zo eerlijk moet je dan ook zijn. Dan probeer je nog wel te kijken of daar een oplossing in zit, maar uiteindelijk hebben zij toen zelf besloten dat ze niet meedoen.

00:33:48

Anita: Nee, en dit jaar hebben alle partijen die we hebben aangeschreven, die zich hadden opgegeven bij de kiesraad om mee te gaan doen, hebben het allemaal ingevuld. Dus alle partijen doen mee. En dat lijkt me eigenlijk ook heel verstandig: als ik een politieke partij was zou ik zeker meedoen in de StemWijzer willen zitten, omdat dat wel echt een heel belangrijk podium is om aan de mensen te kunnen vertellen wat je wil bereiken. Dus ik zou als communicatieadviseur iedere partij aanraden om heel goed de antwoorden in de StemWijzer in te vullen.

00:34:11

Marcel: 2021 dan, de StemWijzer die nu online komt, wanneer we deze podcast ook zo'n beetje online gooien, wanneer gebeurt dat? Wanneer is die datum? Misschien ligt het al in het verleden.

00:34:21

Matthijs: Rond half februari.

00:34:23

Marcel: Half februari.

00:34:24

Matthijs: Hopelijk ietsje eerder. Het ligt er even aan hoe snel we het proces nu kunnen afronden, want er gaat nog best wel wat werk in zitten met checks en dergelijke. En dan gaat 'ie online.

00:34:33

Marcel: We zeiden in de intro al: tien van de dertien miljoen mensen hebben hun keuze nog niet gemaakt, dat was in december. Maar we weten ook dat het vaak echt op de laatste week aankomt. Dat betekent dat er ook nog heel veel mensen die StemWijzer gaan invullen, waarschijnlijk wel rond de zeven miljoen en misschien wel veel meer. Wat maakt deze StemWijzer bijzonder? Wat verwachten jullie van deze StemWijzer?

00:34:57

Anita: Wat deze hele verkiezingsperiode heel bijzonder maakt is natuurlijk dat we door de coronasituatie heel online moeten doen. Politieke partijen kunnen niet naar markten, niet langs de deuren, niet echt flyeren. Dus de digitale middelen zijn denk ik nog belangrijker om je boodschap bij de kiezer te krijgen dan ooit. En de StemWijzer is een online tool en zal in dat opzicht ook zeker een belangrijke rol gaan spelen. En daarnaast denk ik dat de verkiezingsdebatten ook belangrijk worden, maar ja, ik denk dat die online situatie gewoon zorgt voor nog meer toestroming naar de StemWijzer dan in eerdere jaren.

00:35:32

Matthijs: Dat denk ik ook. En als ik misschien één compliment mag geven – want ik denk dat het ook wel goed is om dat hier te noemen – deze hele StemWijzer is door zeg maar ons, mensen bij ProDemos allemaal gemaakt vanuit huis. Er heeft niemand op kantoor gewerkt tijdens het maken van deze StemWijzer. Dat is denk ik ook wel echt heel bijzonder om te noemen. Hoe we toch dat proces hebben kunnen laten doorgaan. Dat is ook wel echt iets om trots op te zijn als ProDemos, dat we dat toch zo voor elkaar hebben gekregen. Maar als ik kijk naar wat er bijzonder wordt ook aan deze StemWijzer: we hebben écht gekeken: hoe kunnen we hem nog toegankelijker maken? Dus we hebben een aantal dingen aangepast, want wij willen ook echt dat deze StemWijzer echt voor iedereen is. Dat is altijd ons doel geweest. Het moet toegankelijk en makkelijk te begrijpen zijn voor een ieder. Dus we passen ook dingen aan als het bijvoorbeeld gaat om kleursettingen. Bijvoorbeeld als je slechtziend bent of blind bent is het vrij belangrijk om contrasten te kunnen waarnemen, zij het met hulpmiddelen of zij het zelf met je ogen. Dus in de tool hebben we dat aangepast. We hebben gekeken naar icoontjes, als het in de StemWijzer gaat over eens / oneens, daar hebben we dingen in gedaan. We hebben daar ook gekeken naar de kleuren die we gebruiken. Een wens die veel geuit is, is van licht die stellingen iets meer toe, want wat betekent dit? Nou daar hebben we op ingespeeld door een korte toelichting bij de stellingen te gaan schrijven. En moeilijke woorden ook uit te leggen, in de stelling zelf. Je probeert het zoveel mogelijk te voorkomen, maar dat kan niet altijd volledig. Dus daar hebben we heel erg naar gekeken. En dat is dus naast nog taalniveau met de wetenschappers waar we naar gekeken hebben. Dat zijn eigenlijk allemaal aanpassingen die we

gedaan hebben. En eentje die ik zelf heel leuk vind is dat er dit keer in de StemWijzer een shootout functie komt.

00:37:27

Marcel: Dus je kunt penalty's nemen?

00:37:28

Matthijs: Je kunt aan het einde penalty's nemen. Als er twee partijen, of drie, heel dichtbij elkaar staan...

00:37:34

Marcel: Dan ga je de verlenging in?

00:37:35

Matthijs: Dan ga je de verlenging in met een paar extra stellingen en dan kan je inderdaad een paar penalty's nemen. En kijken van: welke partij staat dan nog net iets dichterbij me? En dat wordt dat weergegeven in de StemWijzer. Allemaal optioneel, dus je kan ook zeggen: 'Nou dat doe ik niet, dit is gewoon mijn eindstuk.'

00:37:50

Marcel: Jack van Gelder die vertelt je welke partij het dichtste bij zat.

00:37:54

Matthijs: We zullen 't hem vragen, of hij wil meedoen.

00:37:56

Marcel: Is deze StemWijzer een corona-StemWijzer geworden? Zit er heel veel corona-gerelateerd in?

00:38:00

Matthijs: Nee, want uiteindelijk wil je wel dat de StemWijzer voor vier jaar is. Laten we echt hopen dat we corona snel achter ons kunnen laten, maar natuurlijk zitten er een paar stellingen in over corona. Dus corona is een thema en dat loopt ook wel door sommige andere stellingen of onderwerpen heen, maar je kan ook dertig stellingen maken over corona, ja, maar de vraag is hoe houdbaar die is, want het gaat ook zo snel. Ik bedoel, een maand geleden: avondklok, no way, en nu is 'ie ingevoerd. En dat soort dingen er tussenin: daar hebben partijen natuurlijk ook best wel moeite mee, van welke stappen neem je wel en niet, op welk moment? Dus nee, het is zeker geen corona-StemWijzer, maar er zullen een paar dingen in zitten die daar over gaan.

00:38:42

Anita: Ja en je ziet ook dat corona invloed heeft op bepaalde thema's. Dus een thema als salarissen in de zorg, dat is door corona ineens veel groter geworden dan het eerder was. Dus misschien zat die een jaar geleden niet in de StemWijzer, en nu wel. Dus de gevolgen van corona voor de politieke discussie zijn best wel groot: er staan ineens heel andere onderwerpen op de agenda dan een jaar geleden.

00:39:05

Marcel: Nou gaan er straks meer dan zeven miljoen mensen de StemWijzer invullen. Dan denk ik altijd, als ik dat hoor: goh, wat zou ik graag willen weten welke stellingen welk antwoord hebben ontvangen, want dan kan ik al een beetje voorspellen welke partijen mensen gaan stemmen. Kijk als

die StemWijzer de hele tijd dezelfde partijen eruit laat komen, ook al is het geen stemadvies, dan zou je kunnen denken: ‘goh, dan komen verdacht veel mensen de hele tijd uit bij de SGP, die zullen wel de premier gaan leveren’. Zijn jullie ook een partij, of een partij... Je bent juist geen partij hierin, maar zijn jullie dan degene die ook in de media kunnen vertellen: ‘Weet je wat, de SGP die hebben de meeste stemmen, wat ons betreft.’

00:39:49

Anita: Nee, nee, zo doen we niet. Je kan bij ons wel per stelling zien hoe er geantwoord is, dus je kan een beetje kijken per stelling wat het volk of wat de mensen die de StemWijzer hebben ingevuld daarvan vinden, dus of ze meer eens of oneens zijn. Daar zie je soms heel mooie aftekeningen van, een soort opiniepeiling. Maar de uitkomst van de StemWijzer houden we geheim, en wel omdat dat gewoon totaal onbetrouwbare uitkomsten geeft. Sommige mensen doen de StemWijzer tien keer op allerlei verschillende manieren, sommige schoolklassen doen het, dus die zijn nog niet eens stemgerechtigd. Dus daar zitten zoveel haken en ogen aan dat je niet dat als representatief resultaat kan zien. Plus je weet niet of mensen die op een bepaalde partij uitkomen, daar ook daadwerkelijk op stemmen, dus ook daar zit een heel grote mate van onzekerheid in. Dus je kan niet één op één zeggen: de partij die het hoogste eindigt in de StemWijzer, of de partij die de meeste stemmen krijgt zeg maar, dat de partij is die bij de verkiezingen zal winnen. Daar zit zoveel onzekerheid en zoveel ruis tussen, daar kun je niks mee.

00:40:50

Matthijs: Ja, en wij weten dat natuurlijk ook niet. Het is niet dat wij dat wel kunnen zien, want die data gaat direct verloren. Het is ook privacy-technisch zo ingericht dat we alleen maar op de willekeurige stellingen zien wat het verschil is. Maar daar zijn zoveel combinaties mogelijk, dat je niet kunt zien welke partij er het meeste uit zou komen. Want een gemiddelde betekent daarin niks, omdat je met die combinatieverschillen te maken hebt. Maar door de bijzondere persoonsgegevens waar dit om gaat, die kunnen wij dus niet zien, wordt dat nergens opgeslagen. Mensen er dus ook veilig van zijn dat we daar goed mee omgaan en dat de gegevens en uitkomsten niet ergens op straat komen te liggen.

00:41:35

Marcel: Welke verandering gaat de StemWijzer de komende tien jaar nog meemaken? Gaan we ‘m in VR zien? Gaan we ‘m vanaf de Playstation 5 kunnen invullen?

00:41:42

Anita: Ja ik vind voorspellingen over technologische ontwikkelingen echt heel ingewikkeld, want er kan in een paar jaar tijd alweer zoveel gebeuren...

00:41:49

Matthijs: Laat ik het zo zeggen: we houden ‘m simpel. Want we kunnen steeds denken aan: wat passen we aan en er zijn heel veel mensen en partijen die ons benaderen met ‘je kunt hem zo doen, of zo doen’ en er zitten soms best interessant ideeën bij. Maar wij zijn er juist voor al die mensen die echt misschien soms vlak voor de verkiezingen – liever niet – maar echt aan het kijken zijn van: wat moet ik nou gaan stemmen? Waar staan die partijen voor? Om dat op zo’n simpele manier te doen. Onze uitslag, of partij X of Z bovenaan komt, dat kan jij zelf ook uitrekenen. Wij niet, want wij hebben die gegevens niet, maar jij, als je zelf dat ding invult. Het is gewoon een matchingscore. Als jij eens invult, en partij X heeft dat ook, krijg je daar een punt voor. En doe je dat bij al die stellingen kun je precies uitrekenen. Dus het is geen blackbox: je kunt precies uitrekenen welke partij er bovenaan moet komen te staan. En dat vind ik ook de kracht van de StemWijzer: de eenvoud en gewoon de

ProDemos

toegankelijkheid. En niet een proces waarvan jij dan niet exact kan weten waarom die partij nou bovenaan komt te staan en de ander niet.

00:42:49

Anita: Ik vind het wel mooi dat hij vraagt naar 'wat gaan we veranderen' en jij antwoordt met 'wat blijft hetzelfde'. Ja, heel goed, dan houden we dat erin.

00:42:56

Marcel: Wordt 'ie nog op floppydisc gemaakt eigenlijk?

00:42:59

Matthijs: Dat zouden we eigenlijk nog een keer moeten doen, hè?

00:43:00

Anita: Ja gewoon voor de lol. Kijken of dat nog kan.

00:43:02

Matthijs: Ja dat we gewoon een floppydisc uitgeven met een StemWijzer. Ik denk dat, we bestaan nu 30, 31 jaar... 32 denk ik alweer. En misschien als we vijftig jaar bestaan...

00:43:14

Marcel: Dan komt 'ie op floppydisc.

00:43:16

Anita: Dan gaan we allemaal special editions maken.

00:43:18

Marcel: Dan moet je er ook een desktop bij leveren die floppydiscs kan lezen, want die heeft natuurlijk niemand meer.

00:43:20

Matthijs: Ja dan moet je ook uitleggen wat een computer is aan mensen denk ik...

00:43:21

Anita: Ja..

00:43:23

Marcel: Dank jullie wel!

00:43:24

Anita: Graag gedaan.

00:43:25

Matthijs: Graag gedaan, dank je wel.

00:43:27

[Vrouwenstem, Nienke Schuitemaker]: Voordat we er vandoor gaan, willen we graag nog een paar mensen bedanken voor hun hulp bij het maken van deze podcast. Daniël van de Poppe voor de audio, Tom Sikkers voor de muziek en Marciano Lansu voor de vormgeving. En jij bedankt voor het luisteren, tot de volgende keer!